

**SAOPŠTENJE KAROLIN ZIJADE, SPECIJALNE PREDSTAVNICE
GENERALNOG SEKRETARA I ŠEFICE UNMIK-A**

SEDNICA SAVETA BEZBEDNOSTI O RADU UNMIK-A

Njujork

30. OKTOBAR 2024.

Hvala vam, predsednice. Ako mogu, želela bih da čestitam vama i vašoj zemlji Švajcarskoj, kao i vašem timu, na vašem veštom predsedavanju tokom ovog meseca.

Gospodo predsednice, Ekselencije,

Uvaženi članovi Saveta bezbednosti, dame i gospodo,

1. Čast mi je da ovaj savet obavestim o najnovijem razvoju događaja na Kosovu od objavljivanja izveštaja Generalnog sekretara kojim je obuhvaćen period od 16. marta do 15. septembra ove godine, i da iznesem nekoliko opštih konstatacija.
2. Na sastancima sa zvaničnicima u Beogradu i Prištini, kao i sa lokalnim političkim i civilnim akterima i sa međunarodnim partnerima, čujem, i delim sa Vama to što sam čula, čujem da postoji želja za konstruktivnim dijalogom i miroljubivim odnosima, ali je stanje na terenu i dalje krhko a napredak provizoran.
3. Tokom moje poslednje posete severnom Kosovu u septembru, organizacije civilnog društva, politički akteri i građani, svi su podjednako izrazili ozbiljnu zabrinutost zbog štetnog učinka nedavnih jednostranih mera koje utiču na njihova ekonomska, socijalna i politička prava. Objasnili su ovo činjenicom da je nedavnim zatvaranjem poslovnica Pošte Srbije i

opštinskih kancelarija kojima upravlja Vlada Srbije, uključujući i poslednje u nizu u Srbici 16. oktobra, ograničen pristup ključnim uslugama, posebno za zajednicu kosovskih Srba. Ove poteškoće dodatno su pogoršale posledice ranijih mera – uredbe o upotrebi dinara i zatvaranja poslovnica Banke Poštanska štedionica. Ovi članovi zajednice su takođe izrazili uznemirenost zbog nagoveštaja da će prištinski organi pokušati da uspostave kontrolu nad obrazovnim i zdravstvenim ustanovama koje finansira Srbija.

Gospodo predsednice,

4. Usred letošnjih diskusija o ponovnom otvaranju mosta na Ibru za saobraćaj vozila, i kao reakciju na povećan broj hapšenja kosovskih Srba za navodne prekršaje protiv javnog reda, uočili smo primetan porast građanskog aktivizma na severu Kosova, uključujući i grupe žena i studente. Povodom toga moram da izrazim zabrinutost u pogledu hapšenja pojedinaca zbog ostvarivanja slobode izražavanja i okupljanja.
5. Poslednjih sedmica bilo je nekoliko navoda o prekomernoj upotrebi sile i zlostavljanja od strane policije tokom hapšenja i u policijskom pritvoru na severu Kosova. Policijski inspektorat Kosova sada vodi istrage o ovim tvrdnjama. Javno objavljivanje nalaza Inspektorata po završetku istrage moglo bi biti koristan korak ka izgradnji poverenja u institucije. Ovde napominjem da je pre nekoliko minuta Inspektorat upravo preporučio suspenziju dvojice policajaca koji su učestvovali u privođenju kosovskog Srbina na Trgu Svetog Lazara 26. oktobra.

Gospodo predsednice,

6. Unapređenje i zaštita ljudskih prava u samoj je srži naše misije na Kosovu. S obzirom na nedavna dešavanja, od presudnog je značaja jačanje mera za dalje promovisanje ravnopravnosti i nediskriminacije, osobito za zaštitu imovinskih prava, očuvanje kulturnog nasleđa i puno poštovanje jezičkih prava svih zajednica. Pozdravljam napore Ombudsmana u angažovanju sa različitim zajednicama i želim da podstaknem njega i njegov tim da i nadalje nezavisno izvršavaju svoj mandat.
7. Također pozdravljam i izvestan napredak koji je Radna grupa za nestala lica nedavno ostvarila i njena dalja nastojanja da ispuni očekivanja porodica čiji neprekidni bol zadire duboko u društveno tkivo.

Gospodo predsednice,

8. Godinu dana posle ozbiljnog incidenta u Banjskoj, i dalje pozivam na pravovremeno utvrđivanje odgovornosti počinitelja putem temeljnih, pravičnih, transparentnih i nezavisnih sudskih procesa koji su neophodni za jačanje stabilnosti. Takav akt nasilje je neprihvatljiv i ne sme se ponoviti. U vezi s tim napominjemo da je prvo ročište u ovom predmetu održano 9. oktobra u Osnovnom sudu u Prištini protiv trojice optuženih koji su u pritvoru, od ukupno 45 lica imenovanih u optužnici koji se terete za niz krivičnih dela, uključujući dela terorizma.

Gospodo predsednice,

9. Glavni pregovarači sastali su se prošlog četvrtka u Briselu u okviru dijaloga pod okriljem Evropske unije. Dobrodošao pomak je odluka da se osnuje radna grupa sa ciljem da se olakša ulazak određenih lako kvarljivih proizvoda, i da se unapredi energetska interkonekcija. Neophodno je pojačati napore ka postizanju konkretnih rezultata kroz dijalog kojim posreduje EU. Ovaj dijalog, koji mi snažno podržavamo, od ključne je važnosti za rešavanje preostalih otvorenih pitanja, uključujući osnivanje Udruženja/Zajednice opština sa srpskom većinom. Uspeh se može postići kroz konstruktivne, otvorene pristupe i poštovanje za teškom mukom sklopljene sporazume kovane tokom niza godina. Verujem da i jedna i druga strana uviđa da suštinsko napredovanje ka odlučujućim političkim ishodima mora biti izgrađeno na poverenju stečenom kroz postizanje ostvarivih ciljeva. Zato pozdravljam razborit stav Sudskog saveta Kosova da svoja vrata drži otvorena za potencijalni povratak sudija iz redova kosovskih Srba, u skladu sa trajnim sporazumima postignutim uz posredovanje EU.

Gospodo predsednice,

10. Ukidanje zabrane ulaska robe iz Srbije 8. oktobra, praćeno konsenzusom o procedurama Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini, dovelo je do usvajanja devet sporazuma koji imaju za cilj pospešivanje regionalnog ekonomskog prosperiteta. Srpska roba sada ponovo ulazi na Kosovo. Nužno je da se za postojeća “uska grla” brzo pronađu rešenja. Ovaj skorašnji napredak naglašava potencijal za

intenzivniji rad na postizanju regionalne integracije putem konstruktivnih diplomatskih kompromisa i koncenzusa.

11. Predviđeno oslobađanje početnih sredstava iz plana rasta, nakon što je Evropska komisija usvojila reformske agende koje su predstavile vlade sa Zapadnog Balkana, daje podstrek daljem unapređenju i jačanju regionalne integracije i saradnje.

Gospodo predsednice,

12. Izgradnja poverenja na svim nivoima ostaje kamen temeljac zajedničke i bolje budućnosti za sve. Nalazi nedavne studije “Indeks poverenja”, koju je sproveda lokalna NVO u okviru projekta Barabar koji podržava UNMIK, naglašavaju nedostatak poverenja u institucije i sve veći pesimizam u pogledu budućnosti poverenja među zajednicama. Ali ipak, većina ispitanika, kosovskih Albanaca i kosovskih Srba, poverenje smatra suštinskim za bolju budućnost narednih pokolenja, što ukazuje na značaj, možda sada više nego ikad, aktivnog rada na izgradnji poverenja kako bi bio postignut napredak.
13. Shodno tome, naša misija je i dalje posvećena podsticanju napora na terenu koji imaju za cilj izgradnju poverenja među zajednicama, uključujući u oblastima ljudskih prava, vladavine prava, žena, mira i bezbednosti, i mladih, mira i bezbednosti.
14. U okviru naše posvećenosti podsticanju suštinskog učešća žena i mladih u političkim procesima, UNMIK je nedavno podržao razgovore na visokom

nivou o promovisanju rodne ravnopravnosti u okviru dijaloga. Ovi razgovori doveli su do konkretnih preporuka u vezi sa rodno inkluzivnim upravljanjem i procesom odlučivanja. Osim toga, nadovezujući se na uspešno organizovanje regionalne šeste UN Skupštine mladih održane Na Kosovu u maju 2024, pod nazivom “Mladi, mir i bezbednost u eri veštačke inteligencije”, na kojoj je učestvovalo 130 lokalnih i regionalnih omladinskih delegata, UNMIK nastavlja da organizuje radionice kako bi mlade iz različitih zajednica na Kosovu opremio veštinama za suprotstavljanje dezinformacijama.

Gospodo predsednice,

15. Budući da se period predizborne kampanje ubrzano približava, od ključnog je značaja da politički lideri i svi segmenti društva stvore okruženje u kojem se birači osećaju sigurnim i angažovanim, i uvereni da učešće svih zajednica, uključujući kosovske Srbe na severu, može da dovede do značajnih rezultata. To podrazumeva obezbeđivanje mirnog ostvarivanja prava glasa kao elementa prava na učešće u upravljanju javnim poslovima. To takođe podrazumeva obezbeđivanje uslova za široko učešće, koje se može postići jedino kada se ljudi osećaju bezbedno, poštovano i osnaženo.

Gospodo predsednice,

16. Prošlo je tek mesec dana kako ste se svi Vi sastali u okviru nedelje sastanaka na visokom nivou u Generalnoj skupštini. Svetski lideri su tokom te sedmice naglasili potrebu za zajedničkim delovanjem u cilju

promovisanja mira, održivog razvoja i ljudskog dostojanstva. Sve ove vrednosti imaju duboki značaj na Kosovu i u regionu. Takve vrednosti su u opasnosti ako se preduzimaju mere koje ugrožavaju prava, slobode i egzistenciju različitih zajednica. Stoga, iz ovog Saveta, pozivam sve strane podjednako da se odazovu pozivu Generalnog sekretara na odgovorno liderstvo, kako bi se osiguralo da se duh ovih zajedničkih vrednosti poštuje i u praksi.

Gospodo predsednice, pre nego što završim svoje izlaganje,

17. Dozvolite mi da odam priznanje za značajan doprinos odlazećem komandantu KFOR-a, generalu Ozkanu Ulutašu, čije vođstvo je bilo ključno u upravljanju različitim krizama. Takođe srdačno pozdravljam njegovog naslednika, generala Enrikea Barduanija, i unapred se radujem našoj bliskoj saradnji.

Gospodo predsednice,

18. Apelujem na članice Saveta bezbednosti da ostanu nepokolebljive u svojoj posvećenosti miru, stabilnosti i saradnji na Kosovu, i izražavam svoju duboku zahvalnost na vašoj stalnoj podršci UNMIK-u. Zajedničkim radom možemo da pomognemo pokretanje konstruktivnog političkog dijaloga, zaštitimo osnovna prava, i promovišemo trajniju bezbednost i prosperitet za sve.

Hvala vam.